

HELTAI GÁSPÁR
MINDEN JÁMBOR OLVASÓKNAK
KÉVÁN ISTENTŐL MIND LELKI
S MIND TESTI JÓKAT

Szerető uraim és szerelmes atyámfiai! Ím gyűjtöttem és egybeszedtem száz fabulát, régieket és újakat. Mi okból műveltem legyen ezt, minden jámbor olvasó megértheti az értelmekből, melyeket minden fabula mellé csináltam, és utánavetöttem. Senkinek e munkámmal nem akartam ártani, senkit nem akartam bosszontani, senkit is megküsebbíteni: És vélem, hogyha valaki e fabulákat jó szível meg akarja olvasni, hogy sok jó hasznót vehet belőle. Mert noha e fabulák embertől talált és meggondolt dolgok, de azért ugyan velejeselek, és külemb-külemb szép és hasznos tanóságok vannak benne.

De noha ídes és igen jó akaratból felvöttem ezt e munkát (mely bizony nemigen kicsin és alá való), és noha nem kevés haszon jó a jámbor olvasóknak belőle: de mindazáltal tudom, hogy sokan lesznek, kik az én jó szándékomat és nehéz munkámat mind vissza és gonoszra magyarázzák. Mert a szájaveszetteknek akármit adj eleikbe, azért ugyan nem kedvelik: mert a szájoknak íze elveszett. Olyan az irigységnek természete is. Ezeknek ez okaért semmit nem mondok, hanem ezt, hogyha az én munkám nekik nem tetszik, ottan üljenek le, és csináljanak jobbat. Én bizon nem irillem.

Ha ez okaért én is úgy járok, mint a szegény ember fiával és szamarával járt volt, nincs mit tennem. Mert mikoron a szegény vénember hozzávötte volna az ő gyermek fiát, és eleibe vötte volna az ő egyetlenegy szamarát, hogy a városba hajtáná eladnyi, megláták őket az út mellett cselekedő és munkálkodó emberek, és megmeveték a szegény vénembert, mondván: "Bezzek bolond ageb ez. Lá, mint hajtja előtte a számárt! Nem tud az ageb reája ülni, avagy a gyermeket reá ültetni, mely nehezen járhat, ő maga is csak alég ballaghatik."

Hallván azt a szegény ember, felültötte a gyermeket a számárra, és ő maga utánaballaga. Látván azt az út mellett való dolgozók, mondának: "Bezzek bolond vénember ez, mert csak alég ballaghat, mégis nem ült fel a számárra, hanem a gyermeket ültötte fel reája: maga a gyermek könnyebb volna, és könnyebben járhatna, hogynem ő maga."

Hallván ezt a szegény vénember, ismeg megmásolá tanácsát, és leszállítá a gyermeket, és ő maga üle fel a számárra. Látván azt az út mellett munkáló emberek, mondának: "Micsoda hitván kegyetlen vénember ez: ím ő maga felült a számárra, és utána kell gyalogalni a szegény gyermeknek. Lám ugyan rabbá tötte az önne fiát, és semmibe nem kíméli a szegény gyermeket."

A vénember hallván e beszédöket, megharaguvék, és felvoná a gyermeket, és háta megé ültötte azt a számárra, és elindula a város felé. Mikoron ezt látták volna az út mellett való dolgozó emberek, mondának: "Micsoda bolond és kegyetlen vénember ez? Lám a természet dolgát sem érti meg. Mert azért vagyon a számárnak oly rövid háta, hogy csak egy ember üljen reá; ez kedig másodmagával hágott a szegény számárra. Kár, hogy olyan vénember és bolond."

Hallván azt a szegény vénember, mondá: "E nagy dolog, hogy semmiképpen nem találhatom a módot, hogy úgy cselekedhessem, hogy az embereknek tessék." És megharagván, mind a négy lábát egybeköté a számárnak, és egy rudat nyújta által, és mondá a fiának: "Jer, vigyük el: netalán e mód tetszik nékik." És ketten vinni kezdék a rúdon a számárt.

Látván ezt az út mellett való emberek, kacagni kezdenek, és mondának: "Ó, bolond vénember mind fiastól, ím így viszik a számárt. Ki látott soha olyan dolgot? Maga mindketten ülhetnének a számár hátára, és szépen elhordozná őket a számár, de látod-é, mint bolondultanak meg mindketten."

Hallván azt a szegény vénember, igen megbúsula, és mondá a fiának: "Ördeg győzi ezeknek kedvekre cselekedni. Ha imezt műveljük, nem jó, ha amazt műveljük, az sem jó: ha imígy cseleköszünk, nem tetszik nékik: ha amúgy cseleköszünk, az sem jó: Sem ekképpen, sem amaképpen jó. Jer, vessük a vizsla számárt a vízbe, hogy megmeneködjünk tőle." És beveték oda a vízbe, és meghala a szegény számár a vízbe. És ekképpen a szegény vénember az ő fiacskával pénz nélkül és számár nélkül hazatére.

Ha ez okaért énfelőlem és az én munkám felől így kezdenek ítélni, nincs mit tőnnem: el kell azt is tűrnem: miérthogy tudom és bizonságot vöttem róla, hogy az emberek olyanok, hogy senki kedvekre nem cselekedhetik semmit; de mindazáltal nem szinte olyan kába leszek, mint a szegény vénember, hogy munkámat efféle harapásokért és mérges ítéletekért a tűzbe vessem avagy a vízbe hányjam: vaj nem! Hanem megérem avval, hogy jó szándékból és jó lelkiismeretből cseleköszem, és afféle irigy lángó irigyöknek mondom: Dicatis meliora.

De mindazáltal hiszem, hogy vannak jámborok, kiknek fog tetszeni e munkám, és kik jó hasznot vesznek belőle: miérthogy nemcsak a puszta fabulákat szörzettem egybe, hanem minden fabulának az értelmét is melléje töttem, melyet megsperkölttem és megékösítöttem szent írásokkal és egyéb szép bölcs mondásokkal és közbeszédökkel.

Ajánlom magamat e jámboroknak minden munkáimmal egyetembe, kiknek mindnyájan kívánok Istentől mind lelki s mind testi jókat.

Kolozsvárott,

HELTAI GÁSPÁR etc.